

D ů v o d y:

Koncem prosince 1920 došlo mezi stranami ke kupní smlouvě, podle níž mělo býti žalované straně dodáno prodané zboží koncem února 1921. Nezáleží na tom, co strany smluvily před tím, neboť dřívější ujednání bylo změněno touto novou smlouvou, znějící přesně a určitě. Plnila-li žalující strana již v polovici ledna 1921, požadujíc zároveň plnění druhé strany, neplnila smluveným způsobem podle §u 902 obč. zák. a čl. 326 obch. zák., neboť neuvedla skutečností, z nichž by dalo se souditi na to, že nebyla vázána ujednáním co do doby plnění. Podle §u 1413 obč. zák. záleželo na žalované straně, zda plnění přijme či odmítne. Odvolací soud správně odůvodnil, proč žalovaný nemohl býti nucen, by přijal předčasné plnění. V tomto směru nejsou pro soud závaznými ani posudek znalecův ani okolnost, že žalující strana je velkoobchodníkem. Žalovaný byl proto oprávněn odepřítí přijetí zboží jemu předčasně zasláno. Nezáleží na tom, že projevil ochotu je přijati za určitých podmínek, na něž strana žalující však nepřistoupila. Tato strana byla zpravena žalovaným o tom, že zboží nepřijal a pro ni složil je u speditéra. Záleželo na ní, by zboží od speditéra převzala a je ve smluvené době žalovanému opětne jako plnění nabídla. Toho však žalobkyně neučinila, nýbrž již 22. února 1921, tudíž ještě před smluvenou dobou plnění, zažalovala kupní cenu, aniž se v žalobě nabídla k vzájemnému plnění, anebo ve smluvené době skutečně plnila. Za těchto okolností nemůže žalobkyně požadovati plnění druhé strany, t. j. zaplacení kupní ceny za zboží ve skutečnosti nedodané smluveným způsobem (§§ 1052, 1051, 1047 obč. zák.).

Čís. 2326.

Zákon ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. o zaopatřovacích požitcích bývalých zaměstnanců na velkém majetku pozemkovém.

»Trvalým« jest služební poměr, třebas byl vypověditelným. Lhostejno, že zaměstnanci konali službu v průmyslových závodech zaměstnavatele, jen když závody ty sloužily hospodářství statkovému.

Není třeba, by zaměstnanec byl vykonal předepsaná studia, jen když zastával ve skutečnosti službu, vyžadující určitého vzdělání.

Předpis §u 6 (2) vztahuje se pouze na vdovy, jež vstoupily se zaměstnancem ve sňatek, když byl již v pensí nebo měl nárok na to, by dán byl do pense.

U hospodářského kontrolora nevyžaduje se podmínka většího objektu. Duchodní musí však býti ustanoven na »větším panství«. K pojmu »panství« a »většího panství«.

V tom, že zaměstnavatel přiznal vdovám po zaměstnancích podporu v téže výši, nelze vyvozovati, že i předpoklady pro nárok na pensí byly tytéž.

(Rozh. ze dne 27. února 1923, Rv I 1264 22.)

Otakar Š., zesnulý dne 21. listopadu 1910, byl duchodním velko-statku a průmyslových závodů žalovaného. Po jeho smrti přiznal žalo-

vaný vdově po něm roční podporu 600 K. Po vydání zákona ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. domáhala se vdova Anna Š-ová přiznání zaopatřovacích požitků skupiny 9 úhrnem 2700 Kč ročně se zpětnou platností od 1. ledna 1920. Na základě téhož zákona domáhala se na témž žalovaném Josefa M-ová, vdova po Karlu M-ovi dne 2. července 1895 zesnulém hospodářském kontroloru velkostatku, požívající též roční podpory 600 Kč, zaopatřovacích požitků 8 skupiny zaměstnanecké úhrnem 2.400 Kč ročně se zpětnou platností od 1. ledna 1920.

Procesní soud první stolice přiznal oběma žalobkyním požadované jimi požitky. **Důvody:** Na obě žalobkyně vztahuje se zákon ze dne 18. března 1921 čís. 130 sb. z. a n. (§ 1 lit. a), poněvadž jsou vdovami po býv. zaměstnancích na velkém majetku pozemkovém a počaly bráti požitky z důvodu trvalého služebního poměru svých manželů na velkém majetku pozemkovém před 6. květnem 1921 (čl. I. k § 1. (4) ve spojení s odst. (5) prováděcího nař. ze dne 13. května 1921 čís. 189 sb. z. a n.). Že velkostatek žalovaného tvoří velký majetek pozemkový (§ 2 zák. ze dne 16. dubna 1919 čís. 215 sb. z. a n.), podává se ze soupisových dotazníků Státního pozemkového úřadu a je dále zjištěno výpovědí svědka Václava H-a, že zemřelí manželé obou žalobkyň byli zaměstnanci velkostatku. Služební poměr obou těchto zaměstnanců dlužno pokládati za trvalý, neboť záležel ve stálém (nikoli tedy sezonním) zaměstnání (čl. I. k § 1 předposlední odstavce provád. nař.), jež trvalo nepřetržitě déle než 10 let (§ 4 zák.). Že Otakar Š., manžel Anny Š-ové, zemřel dne 21. listopadu 1910 a Karel M., manžel Josefy M-ové dne 2. července 1895, jest mezi stranami nesporno a nesporno jest rovněž, že žalovaný oběma žalobkyním po úmrtí jich manželů poskytoval pravidelně až do října 1921 (do doby podání žaloby) roční podporu po 600 Kč. Tuto roční podporu sluší vzhledem ku pravidelnosti její výplaty pokládati za zaopatřovací požitky ve smyslu zákona (§ 1 lit. a) zák. a čl. I k § 1 (5) provád. nař.). Podle §u 6 (1) zák. přísluší tudíž oběma žalobkyním se zpětnou platností od 1. ledna 1920 polovina zaopatřovacích požitků, na něž zemřelí jejich manželé byli by měli nárok. Názor žalovaného, že žalobkyně; ovdověvše před 1. lednem 1920, nemají podle § 6 (2) zák. nároku na zaopatřovací požitky, jest mylným. Zákon a prováděcí nařízení k němu rozlišují, zda vdova po zaměstnanci vstoupila ve sňatek se zaměstnancem ještě dříve než tento přestoupil do neaktivního poměru, či zda vstoupila ve sňatek se zaměstnancem ještě před 1. lednem 1920 — avšak již v době, kdy zaměstnanec požíval zaopatřovacích požitků nebo nabyt nároku na ně z důvodu trvalého služebního poměru na velkém majetku pozemkovém.

Podmínkou nároku na zaopatřovací požitky v tomto druhém případě jest, že vdova ovdověla teprve po 1. lednu 1920 a vytýká tudíž prováděcí nařízení (čl. I. k § 6), že nemají nároku zaopatřovacího ani vdovy po zaměstnancích, jež vstoupily 1. ledna 1920 nebo později ve sňatek se zaměstnancem, požívajícím již zaopatřovacích požitků nebo majícím nárok na ně, ani vdovy po takovém zaměstnanci, jestliže ovdověly před 1. lednem 1920. Případ, o nějž tu jde, podříditi sluší ustanovení čl. I. k § 6 odst. 1 lit. a) prov. nař., poněvadž obě žalobkyně vstoupily ve sňatek se zaměstnanci ještě dříve, než tito přestoupili do neaktivního

poměru pokud se týče vůbec do tohoto poměru přestoupiti mohli. Pro výpočet zaopatřovacích požitků žalobkyň dlužno tedy dále zjistiti výši zaopatřovacích požitků, na něž zemřelí jejich manželé byli by měli nárok. Podle čl. 1. k § 10 (3) provád. nař. jest poslední skutečně vykonávaná služba zaměstnancova na velkém pozemkovém majetku jedině rozhodnou pro posouzení, do které skupiny v tabulce zaopatřovacích požitků má býti zaměstnanec zařazen. Jest zjištěno, že Otakar Š. poslední dva roky svého úřadování vedl pokladny pivovaru, hospodářství i lesa, jakož i hlavní knihy, konal tudíž práce, kteréž se považují za práce důchodního, kterýžto titul byl mu fakticky přiznáván a že s udáním této hodnosti byl také přihlášen u všeobecného pensijního ústavu — ohledně Karla M-a pak prokázáno, že od roku 1882 až do své smrti konal na panství v L. práce hospodářského kontrolora, že totiž jezdil na trhy, jsa přítomen při vážení a prodeji dobytka, pokud při tom velkostatek byl na věci účastněn, spolupůsobil s úředníkem, výkon onen provádějícím, vykonáváje kontrolu, vedl zásobník obilí a vůbec konal veškeré práce, vztahující se na kontrolu zemědělského hospodářství. Funkci důchodního, Otakarem Š-em zastávané, bylo by odpovídalo zařazení jeho do 9. skupiny zaměstnanců uvedených v tabulce zaopatřovacích požitků (zákon ze dne 18. března 1921 čís. 130 sb. z. a n.), poněvadž činnost jeho vztahovala se na panství většího rozsahu, zvláště když vysvětlivky v příloze k shora citovanému prováděcímu nařízení pro zařazení hospodářského správce do této skupiny předpokládají, že spravuje sekci, t. j. 2 až 3 dvory, a podle výpovědi svědků záleželo již v oné době panství L. ze 3 dvorů, dvou velkých statků a průmyslových podniků. Karel M. spadal by vzhledem k vyličenému obsahu a rozsahu své činnosti do 8. skupiny zaměstnanců na velkém majetku pozemkovém. Pokud se týče služební doby obou svrchu zmíněných zaměstnanců, jest nesporno, že služební poměr Otakara Š-a na velkostatku L. trval od 17. února 1894 až do 21. listopadu 1910, tudíž 17 let, kdežto Karel M. byl ve službách na tomto velkém majetku pozemkovém pouze od 1. října 1882 až do dne své smrti, t. j. do 2. července 1884, jsa před tím od roku 1874 zaměstnán v parních mlýnech žalované strany v B. K otázce, zda posléz uvedená léta jest započísti do doby pro výměru zaopatřovacích požitků rozhodné, dlužno zodpověděti kladně. Mlýnské objekty v B. byly za života tohoto zaměstnance dle svědectví Štěpána G-a s velkým majetkem pozemkovým žalované straně patřícím právně a hospodářsky spojeny v jeden celek a nesrovnávalo by se s úmyslem zákona, by zaměstnanec, používaný puvodně v průmyslovém závodě a převzatý později správou velkého pozemkového majetku jednoho a téhož zaměstnavatele byl huře postaven než zaměstnanec, ustanovený již od počátku výhradně jen na pozemkovém majetku téhož zaměstnavatele. Ostatně poskytoval žalovaný vdovám po obou těchto zaměstnancích stejnou roční podporu a lze již z této okolnosti vyvozovati, že zmíněná služební léta Karlem M-em v mlýnech v B. strávená žalovaný mu do celkové služební doby započítával (čl. 1. k § 4 provád. nař.). Celkovou služební dobu Karla M-a dlužno tudíž počítati 20 léty (§ 5 zákona). Na základě shora uvedené služební doby byli by měli řečení zaměstnanci v čase svého úmrtí nárok a to Otakar Š. na 54% a Karel M. na 60%

úhrnu požitku podle § 3 zákona (§ 4 zákona) (t. j. na 5400 K pokud se týče 4800 K). Žalobkyním jako vdovám po těchto zaměstnancích přísluší podle § 6 zákona se zpětnou platností od 1. ledna 1920 polovina těchto zaopatřovacích požitku, t. j. Anně Š-ové 2700 Kč ročně a Josefu M-ově 2400 Kč ročně. O d v o l a c í s o u d rozsudek potvrdil.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání žalovaného ohledně Anny Š-ové, vyhověl mu však ohledně Josefu M-ově, zrušil rozsudky obou nižších soudů, pokud jí nárok přiznávaly a vrátil věc prvému soudu, by o ni dále jednal a nový rozsudek vynesl.

D u v o d y:

Že žalobkyním nárok na zvýšení zaopatřovacích požitku ve smyslu zákona ze dne 18. března 1921 čis. 130 sb. přísluší, o tom nemůže býti pochyby, když se nepopírá, že pozemkový majetek žalovaného je veliký ve smyslu §u 1 téhož zákona, t. j. je zabrán, a že obě žalobkyně pense již požívají, pokud se týče v čase, kdy zákon vstoupil v platnost (5. května 1921), požívaly, a dále, když rozumně popíratí nelze, že služební poměr jejich zemřelých manželů byl trvalým, neboť pak jsou splněny všechny podmínky zákona, nárok zakládající (§ 1 lit. a). Trvalým byl poměr proto, že skutečně trval celou řadu let a není tu žádné z těch tří okolností, jež dle vl. nař. ze dne 13. května 1921 čis. 189 sb. k §u 1 zákona předposlední odstavec trvalost vylučují. Zejména ji nevylučuje vypověditelnost poměru, naopak spíše ji dokazuje, jak svědčí již zákon ze dne 29. dubna 1873, čis. 68 ř. zák., § 2, zák. ze dne 26. května 1888 čis. 75 ř. zák. § 2, zákon o obchodních pomocnících, nanejvýš pak též zákon o úřednících statkových a ostatní zákony o zvláštních služebních poměrech, neboť, pokud zákon nestanoví výjimky, dlužno každý poměr pokládati za trvalý, který uzavřen jest na neurčitou dobu a který právě proto musí býti vypověditelným, protože jinak byl by doživotním. Dle přirozené povahy věci délka výpovědní lhůty nehraje při tom role, a, žádá-li zákon, jako ony dva nejprve citované, jistou délku lhůty výpovědní k trvalosti poměru, jest to ustanovení vyjimečné, jež na jiné poměry rozšiřovati nelze. Že oba, Otakar Š. i Karel M. byli zaměstnání v průmyslových podnicích žalovaného, nevádí, jen když podniky ty jsou podniky ve smyslu čl. V. lit. a) úv. pat. k živn. řádu, sloužící dle §u 3 lit. a) zák. hospodaření na zabraném majetku pozemkovém (§§ 1 a 2 zák.), pročez také čis. 4, 6, 8, 10, 11 tabulky přiznávají nárok vaříči, sklepmistři, sládkovi v pivovare, cukrnickovi, lékaři, pro průmysl velkostatku ustanovenému, a úředníkům průmyslových podniku. Žalovaný netvrdil, že jeho průmyslové podniky (pivovar, lihovar), na jeho velkostatku se nalézající, neslouží hospodářství statkovému, naopak zjistily nižší stolice, že podniky ty mají se statkem společnou správu, a Š. i M. že zaměstnání byli v této správě, z čehož dokonce vychází, že činnost jich platila nejen průmyslovým podnikům, nýbrž přímo i hospodářství statkovému samému, t. j. zemědělskému a lesnímu, takže už proto oba spadají pod zákon. Co se týče odborného vzdělání nebožtíka Karla M-a, jest dovolání na omylu, žádajíc, aby M. byl měl odborné školy. Zákon o studiích vůbec nemluví, nýbrž klade

důraz jen na službu skutečně konanou (§ 10). Lhostejno tedy, jakou cestou si zaměstnanec získal potřebné znalosti, zda na školách, či přímo v praxi, jen když mu funkce té které kategorie byla skutečně svěřena. Toliko »Vysvětlivky« cit. vl. nař. ke kategorii 5 mluví o »středoškolském« vzdělání odborném, poukazují tedy na určité studie. Ale to nemá být předpisem v tom smyslu, že ty které školy musil zaměstnanec vskutku absolvovati a zkoušky vysvědčeními prokázati, nýbrž má jen naznačovati, že tato kategorie vyžaduje takový stupeň vzdělání, jakého se na středních školách odborových získává, avšak lhostejno opět, jakým způsobem zaměstnanec stupně toho získal, zda soukromou pílí či na školách, ba zda jej vůbec získal. Pro otázku stačí, že zaměstnanec službu, tohoto vzdělání vyžadující, ve skutečnosti zastával. Totéž platí i o poznámce ke kategorii 6 »odborné vzdělání školské v pomologii«, t. j. vzdělání, jaké poskytuje odborná škola pomologická. Žalovaný míní, že žalobkyně nemají uplatňovaných nároku také proto, že ovdověly již před 1. lednem 1920. Avšak tu mylně chápe předpis Šu 6 (2) zákona, dle něhož tato okolnost jest rozhodna u vdov, jež vstoupily se zaměstnancem ve sňatek, když tento v pensí již byl neb nárok na to, by dán byl do pense, již měl, což u žalobkyň a jich zemřelých manželů nedopadá. Srovnati dlužno k tomu vl. nař. k Šu 6, jež § ten podrobně rozvádí. Také nevadí, že žalobce platil žalobkyním pensí, aniž k tomu byl právně povinen, neboť dle Šu 1 lit. a) zákona založen je nárok na zvýšení požitků, i když tyto záležitosti v darech z milosti. Zákon totiž i tyto dary činí pro budoucnost dávkami povinnými. Jest tedy jen otázkou, do které kategorie tabulky manželé žalobkyň spadali a jaká služební doba má se vzít za základ výpočtu. Co se týče služební kategorie, zjistily nižší stolice, že Otakar Š. vykonával naposled funkci duchodního a Karel M. funkci hospodářského kontrolora, a zjistily to na základě výpovědi svědka H-a a G-a, takže všechny vývody dovolání, pokud se zabývají k této otázce výpisem ze schematismu a dotazníkem Státního pozemkového úřadu, jsou bezpředmětny. U Karla M-a jako hospodářského kontrolora přichází tedy na řadu kategorie čís. 8 tabulky, která u kontrolora nežádá další podmínky, takže jest odvolací soud na omylu, domnívaje se, že to musí být kontrolor většího objektu, neboť podmínka většího objektu stanovena jest jen při účetním. Tím jest u Karla M-a otázka kategorie vyřízena. U Otakara Š-a jakožto duchodního žádá ovšem čís. 9 tabulky, aby to byl duchodní »většího panství« a tuto podmínku popírá žalovaný, tvrdě, že majetek jeho není vůbec »panstvím«, nejso tak v zemských deskách zapsán, natož aby byl dokonce »větším« panstvím. Tu dlužno si uvědomiti význam výrazu »panství«. Že v zemských deskách u některých statku přichází název »panství« a u jiných ne, nemůže být rozhodným, i kdyby na krásně název ten podmíněn byl rozlehlostí latifundie, ačkoli se zdá, že má spíše duvod historický a že se udržel hlavně u statků, které kdysi připsány byly některému z panských rodu, jež se urozeností lišily od nižších rodů šlechtických, *rodu vladyckých*. Ale ve smyslu zemských desk, ať tam má výraz »panství« smysl jakýkoliv, zákon, o který jde, jej nebeře, nýbrž rozumí jej v běžném smyslu cizího »doména«, jehož jest překladem a jež znamená prostě šlechtický statek jako hospodářský celek s obytným domem

(zámkem), nyní prostě každý takový statek, třeba nešlechtický, jen když přesahuje rozlohu statku selského, pro což arci není pevné míry. »Panství« v zákoně, o nějž jde, neznámá tedy nic jiného, než to, co § 1 nazývá velikým majetkem pozemkovým, tedy každý velkostatek jako hospodářský celek, a jest tedy jen otázkou, zdali velkostatek žalovaného jest »větším« velkostatkem, neboť pak jest »větším panstvím« ve smyslu zákona. Za velkostatek musí býti pokládán již každý statek s výměrou 150 ha půdy zemědělské neb 250 ha půdy vubec, třeba lesní, neboť to jest zákonu (§ 2 zák. zák.) »velikým majetkem pozemkovým« (latifundii, velkostatkem). Převyšuje-li tedy statek žalovaného značně tuto výměru, je to »větší panství« a on ji vskutku nejen značně převyšuje, nýbrž několikrát v sobě obsahuje, měře, jak nižší stolice zjistily, 3000 měr pozemku a 4000 měr lesů, což činí hodně přes 1000 ha. Náležel tedy Otakar Š. do kategorie 9 tabulky. Co se týče služební doby (§ 4 zák.), jest tato u Š-a bezesporná a tím jest nárok Anny Š-ové po každé stránce již vyřízen, přísluší tak, jak nižší stolice ho přisoudily. Ale u Karla M-a je to jiné. Tu zjistily nižší stolice, že M. byl původně zaměstnán ve mlýně žalovaného v B., jehož hospodářská souvislost s velkostatkem žalovaného v L. prokázána nebyla, jak odvolací soud oproti prvnímu soudci, jenž se tu omylem odvolával na výpověď svědka G-a, výslovně zjistil. Avšak ani na náhled odvolacího soudu, že žalovaný M-ové sám započítal služební léta manželova v B., nelze přistoupiti, odvolací soud uzavírá na to z toho, že žalovaný vyměřil M-ové pensi 600 K jako Š-ové, kdežto by prý bez započtení let v B. měl M. mnohem méně služby než Š. a tudíž i pense by musila býti menší. Avšak to tohoto úsudku neodvodňuje. Nebyloť s žádné strany tvrzeno, podle čeho žalovaný pensi vyměřoval, a jsou-li obě stejné, mohlo to býti také jen proto, že žalovaný chtěl každé z obou vdov poskytovat bez ohledu na hodnotu a služební dobu manžela přiměřené výživné a shledával pro tehdejší dobu 600 K za postačující. Že byla ta která služební doba započítána, jest okolnost, která musí býti tvrzena a dokázána, i nelze se tu spokojiti s vratkým úsudkem, čerpaným z pouhého obnosu. Započítání pak ani žalobkyně netvrdila a proto to odpadá. Tvrdila však, že manžel její celou dobu své služby u žalovaného byl zaměstnán na velkostatku, což by ve smyslu zákona dopadalo i tehdy, byly-li mlýny v B., kde původně byl, v takovém hospodářském spojení s velkostatkem, že sloužily hospodaření na něm, na př. že obilí na velkostatku vytěžené posíláno bylo k semletí do B. a mouka pak mlýnem prodávána. To však měl již první soudce dle §u 182, 195 a 431, odstavce druhý c. ř. s. a §u 18 (2) zákona probrat, když tvrzení žalovaného, že M. své období služební strávil v B., přímému smyslu opačného tvrzení žalobkyně, že celou služební dobu ztrávil na velkostatku, sice odporovalo, ale udaným nepřímým smyslem tvrzení žalobkyně dala se obě tvrzení srovnat. Když však toho první soudce neučinil, měl k tomu hleděti odvolací soud a dle §u 496 čis. 3 c. ř. s. to spraviti, tato úloha odvolacího soudu přesunuje se však nyní sama sebou na soud odvolací, neboť tento musí, když námitku žalovaného shledává právně duvodnou, přihlížeti ke všem odporujícím jí tvrzením žalobkyně, tak jakoby to byl učiniti musil odvolací soud, kdyby byl již on námitku žalovaného důvodnou shledal.